

Richtlijn arbeidsvoorwaarden stagiaires (inclusief salarissen)

De richtlijn is met ingang van 1 april 1995 aangepast (zie Advocatenblad nr. 9, 28 april 1995, blz. 396 e.v.). Voorts is de richtlijn aangepast aan de Wulbz (zie Advocatenblad 1996, nr. 18, blz. 890). In Advocatenblad nr. 16, 22 oktober 2004, blz. 713-714, is gepubliceerd de aanpassing van artikel 4 van deze richtlijn. Artikel 12 van de richtlijn vervalt met ingang van 1 juni 2008 (zie Advocatenblad nr. 8, 30 mei 2008, blz. 303). De richtlijn is aangepast met ingang van 1 augustus 2013 (zie Advocatenblad nr. 8, 2013). De richtlijn is laatstelijk gewijzigd op 1 maart 2016.

Algemeen

De algemene raad en de stichting jonge balie Nederland zijn van mening dat het nuttig is een richtlijn op te stellen voor de verhouding tussen de stagiaire en zijn patroon en overige kantoorgenoten. Deze richtlijn treedt in de plaats van eventuele eerdere richtlijnen over dit onderwerp. Raden van de orde, patronen en stagiaires kunnen deze richtlijn raadplegen bij het opstellen van een arbeidsovereenkomst of het vastleggen van de afspraken rondom een associatie.

De arbeidsovereenkomst

In de meeste gevallen is de stagiaire in loondienst van de patroon en het kantoor. In dat geval wordt een arbeidsovereenkomst gesloten en worden de gemaakte afspraken voor indiensttreding schriftelijk vastgelegd. Hiervoor kan bijgaand model worden gebruikt. Uitgangspunt is dat de stage tijdens de duur van de arbeidsovereenkomst kan worden afgerond. Naast de arbeidsovereenkomst legt de stagiaire onder meer een stageovereenkomst en een begeleidingsplan aan de raad van de orde over (voor zover deze afspraken niet in de arbeidsovereenkomst naar voren komen).

De arbeidsovereenkomst wordt aangegaan:

- a. Voor onbepaalde tijd zonder proeftijd;
- b. Voor bepaalde tijd, zonder proeftijd, voor de duur van de stage¹²;
- c. Voor bepaalde tijd, zonder proeftijd, voor de duur van een bepaalde termijn, bijvoorbeeld drie jaar en drie maanden (of langer in het geval de start van de beroepsopleiding langer dan drie maanden op zich laat wachten³).

---

1 Er dient een keuze te worden gemaakt voor een van de drie opties. De varianten onder a. en b. ondervangen alle mogelijkheden. De duur van de stage kan variabel zijn, bijvoorbeeld als een stagiaire tussentijds parttime gaat werken en hierdoor de stage wordt verlengd. In beide varianten hoeft geen tussentijdse wijziging van de arbeidsovereenkomst plaats te vinden. Door te kiezen voor deze twee varianten zijn ook andere variabele omstandigheden, zoals het verstrekken van de Verklaring Omtrent Gedrag, de startdatum van de beroepsopleiding advocaten (die al dan niet dicht op de datum van het aangaan van de arbeidsovereenkomst kan liggen) of het beëdigingstraject (dat soms ook twee maanden kan duren) ondervangen.

2 Voor optie b geldt nog dat de arbeidsovereenkomst ook kan worden aangegaan voor bepaalde tijd, zonder proeftijd, voor de duur van de stage met een uiterlijke einddatum. Deze uiterlijke einddatum mag niet eerder zijn dan drie jaar na de start van de Beroepsopleiding.

3 De variant onder c. is de arbeidsovereenkomst voor de duur van een bepaalde termijn, bijvoorbeeld voor drie jaar en drie maanden (of langer in het geval de start van de beroepsopleiding langer dan drie maanden op zich laat wachten). Bezwaar van deze variant is dat de duur van de stage en de duur van de arbeidsovereenkomst kunnen verschillen als de omstandigheden na het aangaan van de arbeidsovereenkomst wijzigen. Bijvoorbeeld als de stagiaire parttime gaat werken, de afgifte van de Verklaring Omtrent Gedrag is vertraagd of het beëdigingstraject uitloopt.

Het vorengaande laat onverlet hetgeen met betrekking tot beëindiging van de stage (dit is niet hetzelfde als beëindiging van de arbeidsovereenkomst) is voorgeschreven in artikel 3.4, eerste lid, onder c, van de Verordening op de advocatuur: einde van de stage door opzegging door de patroon, is slechts mogelijk nadat goedkeuring van de raad van de orde is verkregen. Hierbij wordt opgemerkt dat onder artikel 3.4, derde lid, van de Verordening op de advocatuur is geregeld dat de opzegging van de stage kan plaatsvinden zonder voorafgaande goedkeuring van de raad van de orde indien het certificaat beroepsopleiding niet meer kan worden overgelegd binnen de drie jaar van de stage (artikel 8, derde lid, van de Advocatenwet). Voor dat geval kunnen patroon en stagiaire ook een (wederzijds en schriftelijk) beding voor tussentijdse opzegging van de arbeidsovereenkomst opnemen (zie ook hierna kopje: beëindiging dienstverband).

Associatie

Naast de mogelijkheid een arbeidsovereenkomst aan te gaan, bestaat ook de situatie dat de stagiaire een samenwerkingsovereenkomst aangaat met de patroon, in het geval er sprake is van een associatie met een stagiaire-ondernemer. De patroon heeft in het geval van een dergelijke associatie een zorg voor de stagiaire, die mede tot uiting komt in de (begeleiding van een) regeling van de financiën, welke regeling ter beoordeling aan de raad van de orde wordt overgelegd. De zorg voor de stagiaire bij een associatie is bedoeld als zorg in de breedste zin van het woord. De raad van de orde bepaalt per geval hoe deze zorg nader wordt ingevuld.

Voor de beoordeling van de associatie legt de stagiaire onder meer een stageovereenkomst, een samenwerkingsovereenkomst en een begeleidingsplan aan de raad van de orde over, naast de volgende stukken: (i) een ondernemingsplan, waarbij aandacht is besteed aan de adequate kantoorinrichting en de beroepsopleiding; (ii) een bewijs van een passende kredietfaciliteit; (iii) een bewijs dat de organisatie van het kantoor inclusief de dienstverlening aan de cliënt en de administratie aantoonbaar adequaat zijn ingericht; (iv) een offerte of polis van de arbeidsongeschiktheidsverzekering; (v) de huurovereenkomst voor de duur van de stage; (vi) de afspraken over waarneming bij ziekte en vakantie; (vii) de overeenkomst met de stichting derdengelden; (ix) de statuten van de stichting derdengelden; (x) een uittreksel uit het stichtingenregister van de Kamer van Koophandel; (xi) een offerte of polis van de beroepsaansprakelijkheidsverzekering met daarbij de verklaring dat wordt voldaan aan de Verordening op de administratie en de financiële integriteit.

Vergoedingen

Salaris

Het bruto-maandsalaris van de stagiaire die een volledige werkweek werkt bedraagt met ingang van 1 januari 2018, exclusief vakantiebijslag, onkostenvergoeding e.d. tenminste:

voor een eerstejaars:

€ 2.322 (was € 2.292)

voor een tweedejaars: € 2.646 (was € 2.612)

voor een derdejaars: € 2.941 (was € 2.903).

Het salaris wordt in geval van parttime arbeid naar evenredigheid berekend.

Daarnaast heeft de stagiaire aanspraak op een vergoeding van de bijzondere kosten, die hij in redelijkheid maakt in verband met de uitoefening van zijn beroep. Te denken valt aan: reis- en verblijfkosten (waaronder ingeval van een autokostenvergoeding een zodanig bedrag dat daarin de kosten van de cascoverzekering zijn begrepen), kosten verbonden aan activiteiten van de jonge balie, de stichting jonge balie Nederland, de landelijke en lokale Orde, en kosten verbonden aan een (bestuurs)functie in de jonge balie.

Werkgever en stagiaire dienen uitdrukkelijk te bepalen wie de kosten voor de beroepsopleiding advocaten en andere verplichte opleidingsmaatregelen voor zijn rekening neemt. In beginsel komen

de kosten van de beroepsopleiding advocaten voor rekening van de werkgever. De algemene raad kan zich echter (kantoor)situaties voorstellen waarbij het niet onredelijk is dat de stagiaire een deel van de kosten op zich neemt. Dit standpunt is mede ingegeven door de vernieuwing van de beroepsopleiding advocaten in 2013 en de veranderende markt, waardoor de algemene raad een bepaalde mate van flexibiliteit in de verdeling van de kosten mogelijk acht. De inhoud van de concrete regeling is ter beoordeling van de raad van de orde.

Werkgever en stagiaire kunnen ook een regeling opnemen in de arbeidsovereenkomst waarbij de stagiaire bij tussentijdse beëindiging van de arbeidsovereenkomst een gedeelte van de kosten van de beroepsopleiding advocaten terugbetaalt als het initiatief tot beëindiging van de arbeidsovereenkomst bij de stagiaire ligt (en bijvoorbeeld niet is gelegen in de aankondiging van de werkgever dat de arbeidsovereenkomst niet verlengd gaat worden). Werkgever en stagiaire kunnen in de arbeidsovereenkomst een staffel afspreken voor de gedeeltelijke terugbetalingsregeling. De inhoud van de concrete regeling is opnieuw ter beoordeling van de raad van de orde. De raad van de orde vindt de volgende staffel aanvaardbaar bij beëindiging van de arbeidsovereenkomst op initiatief van de stagiaire.

Staffel voor terugbetaling van de kosten bij beëindiging van de arbeidsovereenkomst in het :

1^e jaar van de stage 75% van de door werkgever betaalde kosten Beroepsopleiding

2^e jaar van de stage 50% van de door werkgever betaalde kosten Beroepsopleiding

3^e jaar van de stage 25 % van de door werkgever betaalde kosten Beroepsopleiding

Een terugbetalingsplicht bij vertrek na afronding van de stage kan alleen worden overeengekomen voor het geval de stagiaire een redelijk aanbod tot medewerkschap afwijst.

Alle door de stagiaire verworven praktijkinkomsten vloeien in de kantoor kas. De stagiaire is niet gehouden tot enige bijdrage in de kantoorkosten.

Arbeidstijd en vakantie

Arbeid buiten normale kantooruren wordt niet vergoed. Van de stagiaire mag worden verwacht, dat hij, indien nodig, buiten normale kantooruren werkzaamheden verricht, en dat hij zijn kennis van het recht zelf zoveel mogelijk op peil houdt en verdiept, onder andere door het bijhouden van literatuur en jurisprudentie. Arbeid buiten normale kantooruren dient echter binnen redelijke grenzen te blijven.

De stagiaire heeft per jaar recht op vakantie van tenminste 23 werkdagen met behoud van salaris. Hij kan daarvan tenminste 15 werkdagen aaneengesloten opnemen.

De vakantiebijslag bedraagt 8% van het bruto-jaarsalaris.

Concurrentiebeding en relatiebeding

Een concurrentiebeding is niet toegestaan.

Een relatiebeding is alleen toegestaan als het voldoet aan de door de raad van de orde gestelde eisen en door de raad van de orde is goedgekeurd. Een relatiebeding dient in tijd te zijn begrensd (maximaal één jaar na afloop van de arbeidsovereenkomst). De werkgever dient daarnaast conform het bepaalde in art. 7:653 lid 2 BW te motiveren welk belang hij heeft bij het opnemen van een relatiebeding. Een goedkeuring wordt verder slechts verleend indien en voor zover specifieke lokale omstandigheden zulks, naar het oordeel van de raad van de orde, rechtvaardigen.

Verzekeringen en suppletie bij ziekte

Het kantoor verplicht zich om in geval van ziekte van de stagiaire gedurende tenminste de eerste 26 weken het salaris voor 100% door te betalen. Een langere termijn dan 26 weken heeft de algemene raad, gezien de positie van de kleine kantoren, in deze richtlijn te belastend geacht. Vanzelfsprekend

staat het ieder kantoor vrij een langere termijn van bovenwettelijke suppletie bij ziekte aan te houden.

Het kantoor draagt er zorg voor dat de stagiaire adequaat is verzekerd voor aansprakelijkheid wegens beroepsfouten, welke gemaakt kunnen worden met betrekking tot alle werkzaamheden, die door de wet of het kantoor worden opgedragen. Indien aan voornoemde verzekering een bedrag aan eigen risico is verbonden, dan wel indien de schadesom de verzekerde som te boven gaat, dient de patroon c.q. het kantoor deze bedragen voor zijn rekening te nemen.

Begeleiding en opleiding

De algemene raad acht een goede begeleiding van de stagiaire door de patroon van groot belang. Om die reden is in de richtlijn opgenomen dat aan de raad van de orde ook de stageovereenkomst en het begeleidingsplan worden overgelegd. Hierdoor kan de raad van de orde toetsen welke afspraken de patroon en stagiaire hebben gemaakt over de begeleiding.

De stagiaire heeft recht op een behoorlijke begeleiding. Zijn patroon is voor overleg beschikbaar. Lopende zaken worden regelmatig met de stagiaire doorgenomen. De stagiaire krijgt regelmatig, al dan niet op verzoek, een werkbeoordeling waarbij ook de ontwikkeling van de stagiaire onderwerp van gesprek is. Het kantoor bevordert in zijn algemeenheid dat de stagiaire wordt opgeleid tot een advocaat, die zelfstandig kan optreden.

De patroon c.q. het kantoor draagt zorg voor de nodige variatie in de door de stagiaire te behandelen zaken. Vroegtijdige specialisatie wordt vermeden voor zover zij ten koste zou gaan van de noodzakelijke algemene praktijkervaring. Het is verder van belang dat de stagiaire inzicht krijgt in de organisatorische en administratieve (boekhoudkundige) gang van zaken op een kantoor.

De stagiaire wordt in de gelegenheid gesteld de door de jonge balie, de stichting jonge balie Nederland en de landelijke en plaatselijke orden georganiseerde activiteiten en een redelijk aantal andere voor zijn opleiding nuttige activiteiten tijdens kantoortijd bij te wonen en voor te bereiden en wordt daartoe aangemoedigd door zijn patroon. Hieronder vallen met name het bijwonen en voorbereiden van de beroepsopleiding advocaten en andere verplichte opleidingsmaatregelen. In dit verband dient de stagiaire in de gelegenheid te worden gesteld bestuurslid van de jonge balie te worden of een andere functie binnen de balie te aanvaarden en die functie naar behoren te vervullen.

De aan een en ander verbonden extra kosten en tijd komen, mits gebruikelijk en redelijk, voor rekening van de patroon c.q. het kantoor.

De stagiaire dient de beschikking te krijgen over passende kantooruimte en voldoende assistentie van kantoorpersoneel.

Beëindiging dienstverband/associatie

Werkgever en stagiaire kunnen een mogelijkheid van (wederzijds en schriftelijke) tussentijdse opzegging van het dienstverband of de samenwerkingsovereenkomst overeenkomen in de arbeidsovereenkomst of in de samenwerkingsovereenkomst. Voor de werkgever is het slechts mogelijk de opzegging overeen te komen voor het geval het certificaat beroepsopleiding advocaten niet meer kan worden overgelegd binnen het tijdvak, bedoeld in artikel 8c, tweede lid, onder b, van de Advocatenwet. In dat geval kan de stage zonder goedkeuring van de raad van de orde worden beëindigd, waarna de arbeidsovereenkomst of de samenwerkingsovereenkomst ook met in achtneming van het dan geldende (ontslag-)recht beëindigd kan worden.

Uiterlijk 2,5 jaar na aanvang van zijn stage dient de stagiaire te vernemen of, en zo ja onder welke voorwaarden, hij na beëindiging van zijn stage als advocaat op hetzelfde kantoor kan blijven.

Bij beëindiging van de dienstbetrekking c.q. de samenwerking wordt de stagiaire in de gelegenheid gesteld om vanaf het ogenblik, waarop die beëindiging bekend is, binnen kantoortijd te solliciteren en/of andere (met het vinden van een andere werkring verband houdende) maatregelen te nemen, mits binnen redelijke grenzen.

Geschil over de uitleg

In de arbeidsovereenkomst of de samenwerkingsovereenkomst is een geschillenregeling opgenomen waarin de raad van de orde bindend adviseert over de uitleg van de arbeidsovereenkomst/samenwerkingsovereenkomst voor zover het de stage betreft. Hieronder is een eventueel relatiebeding begrepen.